

Lesson 5-Does The Recital Of צור משלו Obviate The Need To Recite ברכת המזון As A Torah Mandated Obligation?

Source 1

הזמנה לפיוט <http://old.piyut.org.il/textual/104.html>

צור משלו אכלנו-פיוט המושר לפני ברכת המזון בסעודות השבת ברוב מסורות ישראל.
ככל הנראה נכתב הפיוט בצפון צרפת, לא יאוחר מן המחצית השנייה של המאה
הארבע-עשרה, ועד מהרה נתגלגל לקהילות שונות ברחבי העולם היהודי, ואף זכה למספר
חיקויים. שירת הפיוט לפני ברכת המזון מוסיפה לתחושת החגיגות המלווה את השבת ואת
ברכת המזון בה.

Translation: A song that is sung before reciting Birkat Hamazone during Shabbat meals in most Jewish traditions. As far as can be told, the song was composed in Southern France, not later than the second half of the 1300's and quickly spread throughout many Jewish communities and even developed variations. Singing the song before reciting Birkat Hamazone adds to the heightened spiritual atmosphere that accompanies Shabbat and the recital of Birkat Hamazone.

השבת איננה נזכרת כלל בפיוט ולא מן הנמנע שבמקורו נועד הפיוט לשמש כהקדמה
לברכת המזון בסעודת מצווה סתם, ורק לאחר מכן זוהה דווקא כפיוט לשבת. קשריו לברכת
המזון, מכל מקום, ניכרים ביותר: שלושת הבתים הראשונים של הפיוט מכוונים כנגד שלוש
הברכות הראשונות של ברכת המזון, הבית הראשון "הִזָּן אֶת עוֹלָמוֹ" כנגד ברכת "הזן";
הבית השני "עַל אֶרֶץ חֶמְדָּה טוֹבָה" כנגד ברכת "עַל הָאָרֶץ וְעַל הַמִּזְוֵן"; הבית השלישי "רַחֵם
בְּחֶסֶדְךָ עַל עַמְּךָ" כנגד ברכת "רחם על ישראל עמך". הבית האחרון המזכיר "כּוֹס יַיִן מְלֵא
בְּבִרְכָּתְךָ ה'", מכוונת אל הברכה על היין אחרי ברכת המזון, במסגרת "הזימון".

Translation: The concept of Shabbat does not appear in the song and it is quite possible that it originated as a song to accompany the recital of Birkat Hamazone at the end of a special meal, a meal that follows the performance of a Mitzvah and only later did it evolve into a song for the Shabbat meal. Its link to the Brachot of Birkat Hamazone is quite easy to identify: each of the first three stanzas refer to words found in the first three Brachot of Birkat Hamazone. The first stanza which contains the words: Hazan Et Olamo parallels the Bracha of Ha'Zon; the second stanza includes the words: Al Eretz Chemda Tova. It parallels the Bracha of Al Ha'Aretz V'Al Hamazone. The third stanza which contains the words Rachem B'Chasdecha Al Amcha parallels the Bracha of Rachem Al Yisroel Amecha. The last stanza which includes the words: Cos Yayin Malei K'Birkat Hashem is linked to the Bracha that is said over wine that is drunk after finishing Birkat Hamazone when Birkat Hamazone opens with Zimmun.

לא מעט לחנים וביצועים קיימים לפיוט הזה, בהם ביצעו המפורסם של אברהם פררה וגרסה
בלדינו. ישנן קהילות, כמו בולגריה, אשר כונו וחסידויות שונות, בהם קיימים מספר לחנים
לפיוט. פרט מעניין נוסף קשור ללחנו של הפיוט: בשנות השמונים של המאה העשרים
נתגלה בכתב יד מתחילת המאה השש-עשרה תעתיק של תווי הפיוט, המתעד כנראה לחן
יהודי מקורי, ולא לחן עממי-מקומי ש'הולבש' על מילות הפיוט; לחן זה נרשם על ידי מלומד

נוצרי כפי ששמע אותו מפי יהודי או יהודים בדרום גרמניה של אותם ימים. ככל הידוע, זהו רישום התווים הקדום ביותר המצוי בידינו לזמירות שבת, ואחד הקדומים במסורת הפיוט בכלל.

Translation: More than a few tunes and musical arrangements developed for this song, among them the famous arrangement by Avrohom Perrero and the Landino version. There are communities, such as in Bulgaria, Ashkenaz and Chassidic that composed various tunes for the song. An interesting additional detail is linked to the tune for this song: In the 1980's, a handwritten document from the 1500's was discovered on which were found the musical notes for the tune, which testifies that the origin of the tune for the song came from a Jewish source and was not copied from a local popular tune that was imposed upon the words of the song. This musical score was recorded by a Christian scholar who heard the tune from the mouth of a Jew or Jews who lived in southern Germany in his era. As far as we can tell, the recording of this musical score is the earliest example of a recording of a musical score for any of the Zemirot and one of the earliest recorded tune for any of the Piyuttim.

Source 2

יוסף אומץ חלק א' דיני ליל שבת סימן תרז'–ויאריך על שולחנו, ויתענג כפי יכולתו. ויזמר זמירות השייכים לשבת קודם ברכת המזון. וטוב לנקות השולחן קודם הזמירות מן הפירורים וכיוצא¹³⁸. ואם יתאוה תאוה לאכול או לשתות בין הזמירות הללו, יענג עצמו בתוך הסעודה בזה.

Translation: A person should extend his meal and enjoy to the best of his ability. He should sing songs appropriate for Shabbat before Birkat Hamazone. It is a good practice to clean the table from crumbs before singing. If he suddenly feels like eating or drinking between the songs he should do so.

Source 3

יוסף אומץ חלק א' – הערות דיני ליל שבת סימן תרז' הערה 138 – כעין זה בלבוש (אורח חיים סי' קפ): "טוב ונאה הוא לנקות המפה ולהסיר הפירורין קודם שיברך כדי שיהיה השולחן טהור ונקי בשעת ברכה". ולא כמנהג המקובלים להשאיר את שיירי האכילה על השולחן גם בשעת ברכת המזון, עיין שם בפסקי תשובות.

Translation: Footnote 138-A similar comment is found by the Levush (Orach Chaim Siman 180): It is a good practice to clean the table and remove the crumbs before reciting Birkat Hamazone so the table will be pure and clean while reciting the Brachot of Birkat Hamazone. Not like the custom of the Kabbalists who leave the leftovers from the meal on the table while reciting Birkat Hamazone.

Source 4

יוסף אומץ חלק א' דיני ליל שבת סימן תרז'–אכן הזמר של צור משלו אכלנו ראיתי נוהגין לומר אחר ברכת המזון, ונראה לי שהטעם הוא כי אין לומר שבָּעֵנּוּ והותרנו עד אחר סילוק השולחן מכל וכל¹⁴².

Translation: Concerning the song of Tzur Mishelo, I have seen those who have the custom to recite the song after reciting Birkat Hamazone. I believe the reason they follow that practice is that we should not say that we are satisfied and have leftovers until after the table has been cleaned of everything.

Source 5

יוסף אומין חלק א' – הערות דיני ליל שבת סימן תרז הערה 142 – שאז מוחלט הוא שהותר, משא"כ לפני ברהמ"ז שיכול עדיין לאכול ואולי לא יותר כלום. וטעם נוסף למנהג ניתן לומר ע"פ המבואר לקמן סי' תתטו שזמר זה כולל בתוכו את ארבעת חלקי ברכת המזון, עיין שם, וממילא יש חשש שאם יזמרו לפני ברכת המזון כבר יצא בו יד"ה, כמש"כ בסידור הגר"א אשי ישראל אצל צור משלו (עמ' 244).

Translation: Because after reciting Birkat Hamazone the person is sure that he has leftovers which is not true before he recited Birkat Hamazone in that he can still eat and maybe nothing will be left over. [Another reason for the custom is based on what Yossef Ometz writes in Siman 815 that this song includes within its words the themes of the four Brachot of Birkat Hamazone and so there is a concern that if they sing the song before Birkat Hamazone, they may have already fulfilled the obligation to recite Birkat Hamazone as is written in the Siddur of the Vilna Gaon Ishei Yisroel.

Source 6

יוסף אומין חלק א' אופן שמחת יום טוב סימן תתטו' – מנהגי לומר גם ביום טוב אחר כל הסעודות צור משלו אכלנו, כי איננו מיוסד דוקא על שבת כדמוכה ממשמעותו. ושמעתי שארבע חרוזיו מיוסדין נגד ארבע ברכות המזון, שיש בכל אחת מעין ברכה אחת דברכת המזון, ובאמת המעיין יראה ויבין כן מתוכו. ולכן מי שיאמרו גם כן בחול תבוא עליו ברכה.

Translation: It is my custom to sing the song of Tzur Mishelo after the meal on Yom Tov as well because its words are not specifically linked to Shabbat as you can see from its words. I have heard that its four stanzas were composed to parallel the four Brachot of Birkat Hamazone and if you study the words of each stanza you can see the links between the stanzas and the Brachot of Birkat Hamazone. Since that is so, it would be a good idea to sing it on weekdays as ell.

Source 7

פסקי תשובות הערות סימן רפט' – ועוד נכון לציין המו"מ בענין זמר 'צור משלו' קודם ברהמ"ז דשמא יצא בזה ידי חובת ברהמ"ז מן התורה, דיש בו מעין כל ג' הברכות, ע' שו"ת ויברך דוד ח"א סי' ל"ו באריכות, ובכתר ראש (אות צ"ד) שהגר"ח מואלאזין זי"ע לא זמרו קודם ברהמ"ז, ובאורחות רבינו ח"א עמ' קט"ו שהגר"י קנייבסקי זצ"ל הקפיד לאכול לאחר גמר המזמור עוד פת, שהוא כגילוי דעת שאין הכוונה לצאת בו י"ח ברהמ"ז.

Translation: It is important to cite the concern some have expressed about the singing of the song Tzur Mishelo before reciting Birkat Hamazone in that you may have fulfilled your Torah mandated obligation to recite Birkat Hamazone by singing the song because the song contains the themes of the Brachot of Birkat Hamazone; see the Teshuvot of Va'Yivarech Dovid Volume 1, Siman 36 (Rabbi Yisroel Dovid ben Menachem Nachum Harfenes) in great length. In Keter Rosh (Section 94), it is reported that Rabbi Chaim of Volozhin did not sing Tzur Mishelo before Birkat Hamazone and in Orchos Rabbeinu Vol. 1, page 115 it is reported that Rabbi Kaniyevsky was careful to eat another slice of Challah after singing Tzur Mishelo as a means of revealing that by singing the song he did not mean to fulfill the obligation to recite Birkat Hamazone.

Source 8

רנת יעקב, p. 198

ויש לפרש "והותרנו כדבר ה'" ע"פ מה דאיתא בש"ע, כל מי שאינו משייר פת על שלחנו אינו רואה סימן ברכה לעולם (אורח חיים ק"פ סעיף ג) מקור הדבר הוא במה דאיתא כל שאינו משייר פת על שולחנו אינו רואה סימן ברכה (סנהדרין ז"ג). מבואר שצריך לשייר אוכל על שולחנו כדי שיתברך, ובמשנה ברורה הוסיף "צריך לשייר כדי שיהא מזומן לעני שיבוא ובעין שאמרו חז"ל המאריך בשלחנו מאריך לו ימיו דלמא אתא עניא ויהיב לו, וגם כדי שיוודה להשי"ת על חסדו שהשפיע לנו מטובו ששבענו והותרנו כדכתיב אכול והותר" (משנה נזירה ק"פ ס"ק ג), מבואר כמה טעמים למה צריכים להותיר.

Translation: We need to explain the word "V'Hosarnu Kidvar Hashem" based on what we find in the Shulchan Aruch, Orach Chaim Siman 180, 2, that anyone who does not leave some bread on his table, is never rewarded with a blessing. The source for this idea is found in Maseches Sanhedrin 92a. It is understood that you need to leave bread on your table in order to be blessed and is explained by the Mishna Breura "so that you are ready to feed a poor person should he come to your door. This is in accordance to the lesson that the Gemara teaches us that if you take a long time to finish your meal out of concern that a poor person may come by and be hungry, you will increase your life span. In addition it is a way to acknowledge G-d's kindness that G-d provided enough income that you can eat until you are full and even have left over as the verse says and you will eat and have so much that you have food left over. The Mishna Breura in Siman 180, 2, provides several reasons why it is necessary to leave food uneaten.

Source 9

ויברך דוד אורה חיים סימן ל"ו

Translation: It is the opinion of several Poskim that the number of Brachot in Birkat Hamazone is based on the Torah and one must close each Bracha with a Bracha; Beit Yosef and Magen Avrohom Siman 191, 1 and the Shulchan Aruch in the same section and in the Shulchan Aruch Ha'Rav whose opinion is that as a Torah required obligation, only one Bracha is necessary but in his Siddur, he wrote that all three Brachot are required from the Torah.

ב. דעת כמה פוסקים דמנין ג' ברכות הם מן החורה ולריך לחתום בצרכה על כל ג' ברכות ע' צ"י וצמג"א (סי' קל"א סק"א) ונ"כ השו"ע שם ואכמ"ל, וצשו"פ הר"צ (קס"ח-קל"א) דעתו דמה"ח כוללם צמד ברכה אצל בסידור (פי"ג ס"א) כ' דמנין ג' ברכות הוא מה"ת).

Translation: The wording of Tzur Mishelo is written in third person. The person singing is saying Barchu (you bless); Nodeh (you acknowledge); Nivarech (you bless). It appears that he does not mean to recite a prayer now. It is for that reason that a Shaliach Tzibbur who calls out Barchu Et Hashem Ha'Mivorach needs to repeat Baruch Hashem Ha'Mivorach in order to include himself with those who are uttering a blessing. His opening call is interpreted as his asking others to bless G-d and he has not included himself as explained in Orach Chaim Siman 57 and even though who do not agree that the Shaliach Tzibbur must repeat Baruch Hashem Ha'Mivorach base their opinion on the fact that the Shaliach Tzibbur uses the word Ha'Mivorach as a means of including himself. For this reason, during Birkat Hamazone when the leader says Nivarech Sh'Achalnu Mishelo, it is the opinion of all that the leader must repeat the line of Baruch Sh'Achalnu Mishelo as explained in OH Siman 193 since in his initial call, he did not include himself as one of those who are issuing a blessing.

Translation: It is the opinion of some early Halachic authorities that as a Torah mandated law, Birkat Hamazone must include the themes of circumcision and Torah study as explained by Tosafot Brachot 20b, s.v. Nashim and in Chai Odom Rule 47.

ג. שהרי ניסחתו בלשון נוכח, שהרי אומר ברכו (אמוני וכו') נודה (לשמו ונהללו וכו') נברך (לאלקינו על ארץ חמדה) נמצא שהוא אינו מצריך עכשיו, דמה"ע קי"ל דש"ץ האומר ברכו את ה' המבורך חוזר ואומר ברוך ה' המבורך וגו' כדי לכלול עצמו עם המברכים שהרי הוא לא בירך רק ביקש מהציבור לברך כמבואר באו"ח סי' נ"ז, ואף להסוברים שם שמדינא אי"ל לומר ברוך ה' המבורך, היינו משום שלא הוציא עצמו מכלל המברכים צמה שאמר המבורך (ברכו את ה' המבורך) ומה"ע בצרכת היזמון שאומר המזמן נברך שאכלנו משלו לכו"ע לריך המזמן לחזור ולומר ברוך שאכלנו משלו כמבואר בס"י קצ"ג, שהרי לא כלל עצמו עם המברכים.

ד. דדעת כמה ראשונים שמה"ח לריך להזכיר בצרכמ"ז ברית וחורה כמבואר בחוס' ברכות (דף כ' ע"ב ד"ה נשים) ונחיי אדם כלל מ"ז (בנשמ"א ס"ג) וע' בה"ל סוס"י קפ"ז.